

Kansalaisaloitteen otsikko

Yle kuriin nyt!

Aloitteen päiväys

23.9.2024

Aloitteen muoto

Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä

Aloitteen sisältö

Vaadimme, että Yleisradio osallistuu tiukempiin taloudellisiin sopeutustoimiin ja sen lakisääteiset tehtävät rajataan tarkemmin vastaamaan kansalaisten tahtoa ja yhteiskunnan tarpeita. Ylen on osoitettava vastuullisuutta verovarojen käytössä ja sopeuduttava julkisen talouden realiteetteihin kuten muidenkin julkisten toimijoiden. On myös varmistettava, ettei Yle-veroa koroteta sopeutustoimien seurauksena, vaan Yle ohjataan tarkkarajaisemmillä tehtävillä ja tiukemmalla rahoituksella keskittymään vain tärkeimpiin ydintehtäviinsä: tiedonvälitykseen, ajankohtaisohjelmiin, kansalliskulttuurin tukemiseen ja kriisiajan viestintään.

Perustelut

Yleisradio Oy (Yle) on Suomen julkinen yleisradioyhtiö, jonka toimintaa rahoitetaan verovaroin. Ylen asema ja toiminta on suojattu parlamentaarisella neuvottelumallilla, joka edellyttää eduskuntaryhmien yksimielisyyttä Ylen rahoituksen ja tehtävien muutoksissa. Tämä malli on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi, sillä se tekee Ylestä käytännössä immuunin kansalaisten tahdolle. Riippumatta siitä, ketä suomalaiset äänestävät eduskuntaan, Ylen toimintaa on lähes mahdotonta muuttaa, koska parlamentaarinen malli edellyttää kaikkien puolueiden suostumusta. Tämä järjestely ei ole reilua äänestäjien näkökulmasta, sillä heiltä ei ole koskaan kysytty mielipidettä tällaisesta mallista.

Parlamentaarinen neuvottelumalli perustuu puolueiden keskenään sopimaan perinteeseen, joka ei ole saanut suoraa kansan tukea. Kyseessä ei ole siis päättäjiä velvoittava laki vaan poliittisesti vakiintunut käytäntö. Tämä tilanne on kestämaton ja kyseenalaistaa demokratian peruseriaa. Suomen demokraattisen päätöksenteon kannalta on ongelmallista, jos "perinne" voi painaa enemmän kuin kansan tahto ja demokraattisesti valitun eduskunnan enemmistön mandaatti. Kansalaisten mahdollisuus vaikuttaa Ylen toimintaan on näin kaventunut merkittävästi, mikä herättää kysymyksiä oikeudenmukaisuudesta ja kansalaisten oikeudesta päättää verovarojen käytöstä.

Pohjoismaisessa vertailussa Ylen rahoitus suhteessa asukaslukuun on Norjan jälkeen toiseksi suurin. Suhteellinen rahoitus on Ylen maksama arvonlisävero huomioiden noin 95 euroa asukasta kohden siinä missä Tanskan rahoitus on 83 euroa ja Ruotsissa 75 euroa asukasta kohden. Kyseessä on siis huomattava ero: Ylen rahoitus per asukas on Suomessa noin 15 % suurempi kuin Tanskassa ja noin 27 % suurempi kuin Ruotsissa. Ylen rahoituksen kokoluokka on vielä heikommin perusteltavissa, kun huomioidaan Suomen bruttokansantuote ja velkasuhde pohjoismaisiin verrokkimaihin katsottuna. Suomi on näistä velkaantunein, ja sen velkasuhde on huomattavasti muita korkeampi.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) syksyn 2022 Arvo- ja asennetutkimuksen mukaan enemmistö suomalaisista on valmis leikkaamaan Ylen rahoitusta osana julkisen talouden sopeutustoimia. Yli puolet suomalaisista (53 %) katsoo, että Ylen rahoitusta tulisi leikata. Leikkauskohteena Yle on

suosituimpia heti hallinnon ja kehitysavun jälkeen. Tämä kertoo selkeästi siitä, että kansalaiset kokevat Ylen nykymuotoisen toiminnan ja rahoituksen olevan ylimitoitettua.

On myös huomionarvoista, että jopa perustuslain muuttaminen tai poikkeuslain säätäminen vaatii eduskunnassa ainoastaan kahden kolmasosan tai kiireellisenä viiden kuudesosan määräenemmistön. Nämä ovat merkittäviä ja vaikeasti saavutettavia päätöksiä, mutta nekin ovat demokraattisen prosessin puitteissa mahdollisia ilman täydellistä yksimielisyyttä. Yleä koskeva päätöksenteko sen sijaan vaatii täydellisen yksimielisyyden, mikä on demokratian kannalta kestävä ja kyseenalainen lähtökohta. Se asettaa Yleä koskevan päätöksenteon täysin erikoislaatuiseksi ja lähes mahdottomaksi muuttaa, vaikka enemmistö kansasta vaatisi muutoksia. Tämä herättää perustellun kysymyksen siitä, onko tarkoituksenmukaista ja oikeasuhtaista, että Ylen kaltaisesta toimijasta päättäminen on vaikeampaa kuin perustuslain muuttaminen.

Ylen liian vahva taloudellinen asema sekä laveasti määritelty julkisen palvelun tehtävä heikentää moniäänisen valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen uutismedian elinvoimaisuutta. Demokratian kannalta on tärkeämpää, että suomalainen mediakenttä on monipuolinen ja moniääninen, eikä liian vahvasti yhden toimijan hallitsema. Ylen julkisen palvelun tehtävien ja rahoituksen hillitseminen tasapainottaa kansainvälisten jättien, Ylen ja kaupallisten toimijoiden välistä markkinaepätasapainoa. Vain näin voidaan turvata myös kotimaisen kaupallisen median toimintaedellytykset. Jos Ylen vahvistuvaa asemaa muun mediakentän kustannuksella ei rajata tarkemmin, uhkana on median monipuolisuuden ja sananvapauden heikkeneminen, mikä ei palvele suomalaista kulttuuria eikä demokratiaa.

Nykyinen Ylen rahoitusmalli ja laaja tehtäväkenttä eivät ole enää oikeassa suhteessa julkisen talouden kestävyys- ja kansalaisten odotusten kanssa. On välttämätöntä täsmällisemmin määritellä sekä rajata Ylen lakisääteiset tehtävät ja varmistaa, että Yle keskittyy ydintehtäviinsä: tiedonvälitykseen, ajankohtaisohjelmiin, kansalliskulttuurin tukemiseen ja kriisiajan viestintään. Samalla Ylen on osallistuttava taloudellisiin sopeutustoimiin kuten kaikkien muidenkin julkisesti rahoitettujen toimijoiden.

Vaadimme kansalaisaloitteella, että Ylelle asetetaan tiukemmat taloudelliset sopeutustoimet ja sen lakisääteiset tehtävät rajataan tarkemmin vastaamaan kansalaisten tahtoa ja yhteiskunnan tarpeita. Yleisradion on osoitettava vastuullisuutta verovarojen käytössä ja kunnioitettava äänestäjien tahtoa julkisten palveluiden tuottajana.

Vastuuhenkilöt

Binga Tupamäki

Lauri Laitinen

Arvi Tolvanen

Jere Tuononen

Eemeli Vuollo

Eetu Saarenpää